

Játékos zenetanulás az általános iskolában

BENEDEK Csilla

University of Arts, Târgu Mureș
csilluci77@yahoo.com

Abstract: Music Learning by Playing in the Middle School

When I decided to write this paper I was a music teacher for 4 years. I felt, that I have to change the methods which I was using before and the construction of the lesson because I felt that those things are not good. I felt this because there were lessons when the students wrote a lot instead of singing. Basically, this willingness to change was the fundamental thought to write this paper. Besides writing about teaching music in school, I have chosen some lessons from the 5-8 grades and these lessons were explained in my way: what kind of methods and games I use to enhance learning. Beside this fact, I explain basically how I teach and which are the things for which the students get marks. In the end, I attached all the test papers and some photos from the activities.

Keywords: *music teaching; middle school; playing; lesson plan; teaching methods*

Amikor e dolgozat megírásának gondolata megszületett bennem, már negyedik éve zenetanárnóként dolgoztam. Úgy éreztem, hogy a zeneórák felépítésében, azokon alkalmazott módszerek tekintetében egyaránt tévúton járok – amin változtatni szerettem volna – volt ugyanis, olyan időszakom, amikor a zeneóra rövid ötven perce alatt, a diákok többet írtak, mint énekeltek. Lényegében ennek a változtatni akarásnak a tudományos megalapozásaként jött létre ez a dolgozat, melyben a cím által hirdetett témaválasztás indoklása mellett helyet kap az V.–VIII. osztályos tantervből kiragadott fontosabb tananyagrészek rövid bemutatása, egy általam választott V., VI., VII. és VIII. osztályos tananyag rész játékos felvezetésének, elsajátítási lehetőségeinek, reprodukálási módjainak részletes leírása. Emellett, bemutatom magát a reprodukálási tevékenységet, vagyis azt, hogy a tanulók, tulajdonképpen mire kapnak jegyet. Említésre kerülnek az iskolai rendezvények, valamint az egyes tananyagrészek átadása után sorra kerülő számonkérési módszerek. A dolgozat végén, mellékletként megtekinthetők a feladatlapok, valamint fényképek a tanórákon használt okos kártyákról és csapat vetélkedőkről.

A zenetanulás fontosságáról

Ember Csaba, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének elnöke, egy Réfi Zsuzsanna által készített interjúban azt vallja, hogy életmód a zenetanítás (Réfi, 2013). Ez egy fontos kijelentés, mely mély jelentéstartalommal bír és megszívlelendő minden zenepedagógus számára, hiszen a zene, illetve az azzal való mindennapi kapcsolat valóban nagyon fontos.

12 év a zenetanulás mellett

A kaposvári Liszt Ferenc Zeneiskola faliújságán a következőkben bemutatott 12 év van felsorakoztatva a zenetanulás hasznosságának alátámasztására (Szivárványzene, 2018). Ezek mindegyikét tudományosan is alátámasztotta Szűcs Tíme a művészeti iskolák és azok társadalmi környezetéről írt doktori disszertációjában.

- Nagymértékben fejleszti a nyelvérzékét, valamint a logikus gondolkodást: ha a zeneoktatás, már korai gyermekkorban elkezdődik, az kitűnően fejleszti a bal agyféltekét, mely felelős a nyelvi készségekért. Aki hangszeroktatásban is részesül, bizonyítottan könnyebben tanul más tantárgyakat, mivel bármilyen hangszerezen való játszás, hatalmas koncentrációt igényel. Ma, már szerencsére léteznek ilyen fejlesztési programok, egyikük a Minnesotai *Rock 'n' Read projekt*, ami az olvasási készség fejlesztésére összpontosít. A program egy olyan kutatási eredményen alapul, mely szerint a leggyorsabb módja az új szavak elsajátításának, ha közben énekelünk. E mellett fejleszti a folyékony olvasást és a szövegértést. Ez a módszer, azoknak a diákoknak a legelőnyösebb, akik nehezebben, az iskolában elvártnál lassabban olvasnak. Ez a program segít, hogy felzárkózzanak, és csökkentse a köztük, és folyékonyabban olvasó társaik közti teljesítménybeli különbségeket.
- Fejleszti a térbeli tájékozódást: az ember térlátási képessége, segít felmérni a körülötte levő világot, mindazt, amit lát, érint, valamint a tárgyak méretét és térbeli elhelyezkedését. Ezen képesség fejlődése, nélkülözhetetlen a gyermek számára, legyen szó bonyolult matematikai feladatok, képletek megoldásáról, vagy éppen a tankönyvek táskába való bepakolásáról.
- Fejleszti a kreativitást, kreatív gondolkodásmódot: ezen, képesség fejlődése fontos lehet egy felmerülő probléma megoldásánál, mivel a kreatív gondolkodás, feltételezi, hogy ne csak, hanem több megoldást keressünk az adott problémára. A művészetekkel kapcsolatos kérdésekre, pedig általában több helyes válasz is létezik, ez által a gyermek önmagára találhat és kialakíthatja saját, egyéni stílusát.
- Jótékonyan hat a tanulmányi eredményekre: azok a gyermekek, akik zenét vagy bármilyen más művészeti ágat tanulnak, sokkal jobb eredményeket érnek el az iskolai vizsgákon. Ezek a tanulók, már a középiskolai oktatás szakaszában is, nagyobb jegyeket érnek el, mint művészeteket nem tanuló társaik. Ez által fejlődik a már említett kreativitásuk, önkifejezésük és közösséghez való tartozásérzésük.
- Megtanít más kultúrák értékelésére: a zenetanulás által, betekintést nyerhet különböző kultúrák dallamvilágába, zenéjébe, mely által megérti, elfogadja és értékeli azok hagyományait. Kialakul az empátia érzése, mely kineveli a gyermekből az önző magatartást, illetve már gyermekkorban kialakul a többi nemzet iránt való tiszteletérzés.

- A részletek egészé váló összeállása: akik intenzív zeneoktatásban részesülnek, könnyedén megértik, hogy az apróbb részletek, miként alkotnak egészet. Ha a tanuló egy új dologgal szembesül, ez a képesség arra készíti, hogy tökéletességre törekedjen és csak az adott feladatra koncentráljon. Az ilyen tanulókból a későbbiekben, nagyon jó szakemberek lehetnek.
- Megtanít értékelni a munka gyümölcsét: mint minden területen, a zenében is lehet tévedni: egy félreütött hang, egy nem jól sikerült fellépés, rosszul felhangolt hangszer. A zeneoktatás révén, a gyermekben kialakul a képesség, hogy értékelje saját munkájába fektetett erejét, illetve egyfajta önmotiváció, hogy elérje a számára kitűzött színvonalat, célt.
- Csapatmunka és fegyelem: egy zenekar, csak úgy tud jó koncertet adni, ha a tagjai mind együtt, egységesen dolgoznak. Így lesz a hangzása harmonikus és a fellépés tökéletes. Ez egy gyermek részéről, elkötelezettséget, kemény munkát, rengeteg tanulást és gyakorlást igényel.
- A zene egy kifejező, önkifejező eszköz: ha a gyermek gondos gyakorlás által, sikeresen elsajátította az alapokat, egyfajta természetes törekvéssé, szükségeltté válik számára az alkotási vágy. Az önkifejezési készség, kiválóan fejleszti a gyermek önbizalmát.
- Megtanít, hogy megáll a helyed: a zene, olyan készségeket fejleszt, melyek a gyermek számára a későbbiekben, felnőtt életében hasznosak lehetnek. A zene a megfigyelés helyett a cselekvésre összpontosít, ez által megtanítja a gyermeket, hogy mindenütt megállja a helyét. Ez kell a mai munkaadóknak, hiszen rugalmas, sokoldalú, könnyen alkalmazkodó embereket keresnek. A zeneoktatás pontosan ilyen felnőtteket nevel a gyermekekből.
- Megtanítja uralni a félelmeinket: a különböző előadások, fellépések alkalmával, a gyermek kockázatot vállal, ami által meg tanul uralkodni félelmein, hiszen egy kis szorongás, izgalom mindig van ilyenkor. Minél korábban és minél gyakrabban kell szembenéznie vele, a gyermek annál hamarabb hozzászokik a félelmeihez. Ez a későbbiekben hasznos lehet, hogy higgadtan vegye az akadályokat, az élet nagyobb problémáinak megoldásánál.
- A művészetek tanulása és a zenei nevelés fejleszti a gyermek szépezzékét és kreativitását, mely egy egész életen át elkíséri, segíti őt a mindennapokban. (Szűcs, 2018).

Fontosabb témák zeneoktatásban az általános iskola V–VIII osztályában

Szenik Iлона és Péter Éva *Ének- Zene Módszertan* című könyvében, a zene kettős, nevelő és oktató funkciójáról olvashatunk.

- Az általános iskolai gimnáziumi zenetanítás anyagának összetételében helyet kapnak
- a *zeneművek*, melyek „a zenei tevékenységek jellege szerint a tanításban alkalmazott zeneművek előadásra (éneklés) vagy meghallgatásra szánt művek lehetnek” (Szenik – Péter, 2010, 21),
  - az *ismeretek*, melyek „hallással megfigyelhető és azonosítható jelenségekhez kapcsolódnak. Ez alól csak a szigorú értelemben vett zenetörténeti ismeretek (korrajz, életrajzi adatok) képeznek kivételt, de a hangsúly itt is a műveken, nem az adatokon van” (Szenik és Péter, 2010, 22),
  - a *készségek*: „az általános iskolában kifejlesztendő készségek a következők: éneklési készség (hangképző és memóriafejlesztő gyakorlatok); írás-olvasás (diktálás, lapról olvasás); ritmusérzék és metrikus érzék (ritmusgyakorlatok, ütemezés stb.); hallásfejlesztés (intonálási gyakorlatok, tonális érzéket, többszólamú hallást, hangszínhallást fejlesztő gyakorlatok); tempó és dinamikai érzék (reprodukáló és felismerési gyakorlatok); formaérzék; zenehallgatási készség; improvizáló készség” (Szenik és Péter, 2010, 24), valamint
  - a *játékok*, melyek lehetnek: „dalos-mozgásos játékok, oktató játékok, alkotó játékok, szimbolikus játékok, szabályokra épülő játékok” (Szenik és Péter, 2010, 25).

Ezen kívül az ötödik osztályban kerül sor a hangok szolmizációs és betű elnevezéseinek megismerésére, a különböző ütemek, illetve az azokban használatos hangjegyértékek, valamint szünetjelek elsajátítására, illetve a hangköz fogalmának és a hangközök színes világának a megismertetésére, legvégül az ötödik osztály végén egy dūr és egy moll hangsor bemutatására.

Az ötödik osztályban elsajátított hangmagasságokkal, hangjegyértékekkel és ütemekkel találkoznak a tanulók. Hatodik osztályban is kapcsolatba kerülnek az említett információkkal a tanulók, és alapismereteiket a különböző tempó és dinamikai jelzésekkel, a hangszeres és énekes zene fejlődésével, majd a módosítójelek megismerésével bővítik, melyeket a dūr és moll hangsorok bonyolult világa követ, legvégül pedig a bonyolultabb ritmusképletekkel, valamint az eddig számukra ismeretlen klasszikus zenei hangszeres műfajokkal ismerkedhetnek meg.

A hetedik osztályos tananyag, a hatodik osztályban elsajátított hangsorok felelevenítésével kezdődik, ezt követik az egyszerű és összetett ütemek, illetve az ezekben használatos hangjegyértékek és szünetjelek bemutatása, majd az ismeretek és készségfejlesztés folytatása műismereti zene audició által, mely segítségével a tanulók megismerkedhetnek olyan klasszikus zenei színpadi műfajokkal, mint az opera, operett és balett. Továbbá sor kerül még népzenei ismeretek átadására, valamint olyan könnyűzenei műfajok, mint a pop, rock, rap, jazz és blues megismerésére.

A nyolcadik osztályos munkatervet és tananyagot tekintve, fele annyi idő jut a különböző ismeretek elsajátítására, mivel csak fele annyi óraszám erejéig tanulják a diákok a zenét, mert második félévben – vagy egyes iskolákban egyik héten zene, másik héten rajz, - rajz órájuk van. A tananyag felépítése a már tanult dūr és moll hangsorok,

különböző ütemek átismétlésével, majd a zenei korszakokon belül olyan műfajok megismerése, mint a dal, szonáta, versenymű, szimfónia, a modern zenei együttesek megismerésével zárul.

Módszerek és eljárások egy-egy a munkatervből kiragadott téma elsajátítására V–VIII osztályban

Az egyvonalas, kétvonalas, illetve a kis oktávszakasz hangjainak megismerése – V. osztály

Ez a téma, több hetet magába foglaló időszak alatt sajátítható el, melyhez több alpont is társul. E fejezetben belül, a diákok megismerkednek a különböző hangok elhelyezkedésével, valamint azok szolmizációs és betű elnevezéseivel. Elsajátítják az *oktávszakasz* valamint a *segéd* vagy *pótvonal* kifejezések jelentését, tudatosítják a *vonalszámrendszer* felépítését, a *violin* vagy *szó kulcs* elhelyezkedését és a hangok ahhoz való viszonyítását.

A fent látható címet, azért kezdtem az *egyvonalas* szóval, mert eddigi tapasztalataim alapján, csak nagyon kevés olyan esetre volt példa, amikor az ötödik osztályt kezdő diákok, tudták volna, hogy hol helyezkednek el az egyvonalas dó, re, mi fá, szó, lá és szi hangok – pedig, ez I–IV osztályos tananyag. Bár az ötödikes munkaterv nem tartalmazza csak a kétvonalas és kis oktávszakaszok hangjainak elsajátítását -, ezt a hét hangot is át szoktam ismételtetni, vagy ha egyáltalán nem tudják őket, akkor bemutatni, ennél az anyagrésznél.

A legkönnyebb és leggyakrabban alkalmazott módszer, egy új hang vagy új hangköz elsajátítására, az, hogy egy olyan ének által mutatjuk be, amely erre a hangra épül.

Ha a fenti címet tekintjük, akkor a következő módszereket és eljárásokat javasolom, az óra mozzanatainak logikus felépítését követve:

Az első lépés az előkészületekkel kezdődik, vagyis a diákok köszöntik az osztályba belépő tanárt, aki ezt viszonozza. Majd a diákok helyet foglalnak és füzetekkel, illetve egyéb az órán használt felszereléseikkel, előkészülnek az tanóra megkezdésére. A tanár beírja a hiányzókat, ha vannak.

Kezdetét veszi a közös bemelegítés, gyakorlatok, majd már tanult énekek, csokorba foglalt, együttes éneklése által.

Ezt követi a múlt órai tananyag átismétlése, kérdések, közös játékok, feladatok megoldásával.

Az új ismeret előkészítése: az óra, egyik legfontosabb mozzanata, mivel figyelni kell arra, hogy az új témát, ne csak egyszerűen bejelentsük, hanem rávezessük a diákokat, hogy miről is lesz szó az órán, mert így a kapcsolatot is megértik az eddig tanultakkal. Éppen ezért – mint már fennebb is említettem – az egyik legjobb eljárás, ha egy új ének bemutatása által vezetjük be a témát, melyben előfordulnak azok a hangok, melyeket el szeretnénk sajátítani a tanulókkal. Most eltekintek attól, hogy az osztály, amelyben az órát tartom, esetleg nem ismeri az egyvonalas oktávszakasz hangjait és bemutatom a *Túl a vízen egy malom* című éneket, majd annak kottáját, amit közösen megvizsgálunk. Megkérdem a diákokat, hogy

vannak-e olyan hangok a kottában, amiket nem ismernek, vagy nem tudnak megnevezni. Ha valaki talál ilyet, akkor jelentkezik és megmutatja melyikre gondolt. Elmondom nekik, hogy azokon a hangokon kívül, melyeket már jól ismernek, még további hangok is vannak. Vegyük például a zongorát: ha megnézzük a billentyűzetét, nagyon sokszor megismétlődnek rajta a különböző hangok. Van, amelyik mélyebben, van, amelyik magasabban szól, és mégis mindkettőt dó-nak, lá-nak vagy szó-nak nevezük. Honnan tudjuk, hogy a vonalrendszeren, melyik hol helyezkedik el, és hogyan nevezzük? Hogyan írjuk le azokat a hangokat, amelyek a vonalrendszeren felül vagy alul helyezkednek el? A mai órán, ezekre is választ kaptok. Visszatérek az ének kottájához, és az általuk megmutatott ismeretlen hangokhoz. Gyertek, ismerkedjünk meg velük is!

Az új ismeret feldolgozása következik, melynek első mozzanata, a téma megjelölése, vagyis a cím felkerül a táblára, és a diákok füzetébe. Ezt követően, megkérem őket, hogy másolják be a füzetükbe az ének kottáját, odafigyelve melyik hang hova kerül. Előveszem a *repülőkottát* – amely egy pálcikára erősített hangfej – melynek segítségével, elmondjuk az eddig tanult egyvonalas hangokat. Ezt követően, egy új sorba, felrajzoljuk az egyvonalas dó hangot, föléje a párját, a kétvonalas dót. Közben, *repülőkotta* segítségével, mutatom és magyarázom, hogy hová kerül az új hang. Elmagyarázom, hogy vannak úgynevezett segéd vagy pótvonalak, melyek segítségével, további hangokat tudunk írni, a vonalrendszer fölé vagy alá. Mivel a mai órán a kétvonalas hangokat tanuljuk, ezért berajzoljuk a felső segédvonalakat. Visszatérünk, a léírt egy és kétvonalas dó hanghoz, majd így haladunk felfele, közösen mondva a következő hangot és annak elhelyezkedését a vonalrendszeren, egészen a kétvonalas g vagy szó hangig.

A rögzítés mozzanatának lényege, hogy a tanulóknak elmélyítsük az órán bemutatottakat. A különböző oktávszakaszok hangjainak elhelyezkedését, illetve nevét, könnyedén megjegyzi a diákok, ha az elmondottakat nem csak hallják, hanem látják is. Ebben lesz segítségemre, a fennebb már említett *repülőkotta*, melyet most már a *vonalszerkártyákkal* és *betűkotta kártyákkal* karöltve fogok használni. Az óra e mozzanatában, a tanulók párban, kettesével fognak dolgozni. A feladat az, hogy a repülőkotta és a vonalszerkártyák segítségével, meg tudják mutatni a különböző oktávszakaszokban elhelyezkedő hangokat, ez által memorizálva. Elmagyarázom a diákoknak a feladatot, majd jelentkezés vagy felszólítás alapján, kijön az első pár tanuló és kezdetét veszi a játék. Oda adok mindkettőjüknek egy-egy repülőkottát, illetve vonalszerkártyát. A tanulók az osztály fele fordulva végzik a feladatot, hogy azok is láthassák munkájukat, akik a helyükről figyelnek. Nálam vannak a betűkotta kártyák, melyeken a három, tanult oktávszakasz hangjainak szolmizációs, illetve betű elnevezései láthatóak. Összesen harminc kártya van, tizenöt szolmizációs és tizenöt betű elnevezéses, kis g (szó) hangtól, kétvonalas g (szó) hangig. A diákok a kis pálcikákra erősített kottafejek segítségével, meg kell, keressék a vonalszerkártyákon, az általam mutatott hangokat. Egy tanuló pár, négy-öt hangot kell megmutasson, majd a következő párra kerül sor. Azért végzik párban ezt a játékos feladatot, hogy ez által egymástól is tanuljanak,

motiválják egymást, illetve kijavítsák saját vagy egymás tévedéseit. A feladat nagyon jól fejleszti a koncentrációs és koordinációs képességet, valamint a vizuális memóriát.

A közösen végzett játékos feladatok után, megköszönöm a figyelmet, majd a tanulók összehajolnak, és kimennek szünetre.

A gyermekdalok – VI. osztály

A gyermekdalok tárgyalása, csak egy szelete, annak a komplex tananyagrésznek, amely magába foglalja a több héten keresztül bemutatásra kerülő népi hagyományokat tartalmazó tananyagtartalmakat. A gyermekdalok bemutatása előtt helyet kapnak még a népdalok, utánuk pedig a népzene-néptánc tárgyalására kerül sor. Ebből a hármas tagolású, nagyobb tananyagrészből, azért választottam a gyermekdalokat, mert véleményem szerint, ez áll legközelebb ehhez a korosztályhoz, annak ellenére, hogy egyes iskolák diákjai, elég sok népdalt ismernek, illetve e mellett néptáncot is tanulnak. A másik oka, hogy a három témából a középsőt ragadtam ki, hogy be szeretnék bemutatni néhány rövid gyermekjátékot, melyek gyakorlásra kerültek ennek az anyagrésznek a tárgyalásánál.

A gyermekdalok bemutatására szánt zeneóra, részletes leírása, hatodik osztályban:

Előkészületek: az első lépés itt is, mint ahogy már fennebb bemutattam, a kölcsönös köszöntéssel kezdődik, majd következik a hiányzók beírása, a légkör megteremtése.

Ezután a hangszálak bemelegítése következik, különböző érdekes gyakorlatok segítségével, majd dalszövegek közös éneklése, immár az előző órán átvett népdalokból.

Az előző órán bemutatásra kerülő népdalok csoportjainak átismétlése, dalok bemutatása segítségével.

Az új ismeret előkészítése: fennebb már, említettem, hogy nem szabad egyből bejelenteni az aznapi témát, hanem rá kell vezetni a tanulókat. Ez minden tananyagrészt bemutatásánál érvényes.

Különböző gyermekdalokból énekek részleteket, például, *Tente baba, Süss fel nap, Elvesztettem zsebkendőmet*. A tanulók, hamar rájönnek, hogy a bemutatott példák, gyermekdalok vagy népi gyermekjátékok. Elmondom nekik, hogy a folklórirodalomban, jelentős számban vannak jelen, a felnőttek, gyermekeknek írt dalai.

Az új ismeret feldolgozása: a cím felkerül a táblára, valamint a tanulók füzeteibe. Ezt követően, közösen leírjuk a gyermekdalok fajtáit, csoportosításuk szerint. Minden csoportba vagy alcsoportba írunk énekpéldát.

A rögzítés mozzanatánál, csak úgy, mint ahogy az ötödik osztályos tananyag tartalmánál bemutattam, az elmélyítésen van a hangsúly. Ennek érdekében, az előbb felsorolt példákban élénkítünk, vagy eljátszunk néhányat, mivel nem csak gyermekdalok, hanem népi gyermekjátékok is találhatóak az egyes csoportokban. A közös vagy csoportos éneklés és játszás által, a tanulók könnyedén rögzíteni, majd alkalom adtán reprodukálni tudják a gyermekdalok és népi gyermekjátékok egyes csoportjait.

A közös játék és éneklés élménye után, a tanulók összehajolnak, és kimennek szünetre.

Klasszikus zenei színpadi műfajok: az opera – VII. osztály

Hetedik osztály második felében kerül sor, a különböző klasszikus zenei, színpadi műfajok bemutatására. E műfajok tárgyalását az opera bemutatásával kezdjük, mely után helyet kap az operett és a balett. Ebben a tananyagrészen a témák nagyon sok információt tartalmaznak, ezért igyekeztem olyan fontos dolgokat kiemelni és megosztani a tanulókkal, mint például a műfajok nevének eredete és jelentése, keletkezésük ideje, fontosabb részei, ismertető jegyei.

Az opera, mint klasszikus zenei színpadi műfaj bemutatásának mozzanatai, általános iskolai ének-zene óra keretében, hetedik osztályban:

Az óra első mozzanata, a szokásos *előkészületek* megnevezést kapja, mely magába foglalja a tanár és tanulók kölcsönös üdvözlését, a hiányzók beírását, valamint az órához szükséges légkör megteremtését.

Ezt követi néhány tanult dal, közös éneklése. Megjegyezném, hogy mivel hetedik, nyolcadik osztályban, inkább zenetörténeti beállítottságú a tananyag, melyhez kis mértékben, vagy egyáltalán nem kapcsolódik népdal, ezért könnyűzenei, mindenki számára ismert és közkedvelt dalokat tanítok, olyan előadóktól, mint például a Republic, Kowalsky meg a Vega, Bagossy Brothers Company, stb. Ez nem zárja ki a népdalok ismeretét, melyeket szintén nagy előszeretettel énekelnek a tanulók.

Mivel a színpadi műfajok tárgyalásával egy új fejezet kezdődik, ezért csak nagyon röviden, ismételjük át az előző órákon bemutatottakat, az óra számonkérési mozzanatában.

Az új ismeret előkészítésénél, mint bármely más osztályban, a rávezetésen van a hangsúly. Mivel, nem hangmagasság, hangjegyérték vagy ritmusképlet bemutatására kerül sor, ezért nem segít, ha kotta példával próbáljuk meg rávezetni a tanulókat az új tananyagtartalom felfedezésére. Legjobb, ha néhány bevezető gondolattal vagy kérdésekkel próbáljuk meg felfedeztetni a témát. Például: *Az osztály tagjai közül, volt-e már valaki olyan színpadi előadáson, ahol énekeltek, táncoltak, esetleg még zenekari kíséret is volt? Esetleg tévében láttak-e ilyet? Gondoljunk csak a Rómeó és Júliára, vagy Az István a király című alkotásra. Ezek is színpadi műfajok? Esetleg tudna valaki néhány ilyen műfajt mondani?* Ezek a kérdések, általában segítenek, hogy a tanulók kitalálják a műfaj nevét, vagy legalábbis nagyon közel vezetik őket a megoldáshoz.

Következő mozzanat a téma megjelölése és az új ismeret feldolgozása. Ennek első lépése, a cím, táblára való felírása, melyet a tanulók bemásolnak a füzetükbe. Ezt követően vonalakkal, vázlatzerűen lejegyezzük a műfaj keletkezésének időpontját, elnevezésének eredetét, fontosabb jellemvonásait, illetve részeit. Ehhez a tananyagtartalomhoz tartozó szemléltetőeszközöket, a későbbiekben mellékelem.

A rögzítés mozzanata következik, mely nagyon fontos eleme az órának, mivel a későbbiekben a tanulók, ennek segítségével tudják reprodukálni a bemutatottakat. Az óra e részét különböző közösen végzett játékos feladatokkal tehetjük a tanulók számára érdekessé, maradandóvá. Az elsajátítás módjára egy szólánc játékot találtam ki, melynek lényege, hogy az általam elhangzott mű bemutatása, majd a belőle való részletek meghallgatása után, a tanulók szóláncot kell alkossanak a műfajról elhangzott

információk segítségével. A játék lényege, hogy bármilyen, az órán elhangzott témával kapcsolatos szót mondhatnak, úgy, hogy én például mondom, hogy opera, az utánam következő tanuló, meg kell, ismétlje ezt a szót, majd egy újat kell mondania. A játék addig folytatódik, amíg minden tanuló sorra kerül és a műfaj, minden fontosabb jellemvonása elhangzik. Ezt a szólánc játékot, az operett és balett műfajánál is sikeresen alkalmaztam, és bebizonyosodott, hogy ennek segítségével, könnyedén magukévá teszik, majd reprodukálják a bemutatott tananyagrészt.

A szólánc játék végeztével megköszönöm a figyelmet, majd a tanulók összehajolnak, és kimennek szünetre.

Klasszikus zenei hangszeres műfajok: a versenymű – VIII. osztály

A nyolcadik osztály második félévében, a legtöbb általános iskolai intézményben, képzőművészeti óra váltja fel, az első félévi ének-zene órát, ezért ebben a fejezetben egy, az első félévben bemutatott órát szemléltetek. Az első félév elején, ismétlésre kerülnek a már hetedik osztályban bemutatott Dúr és moll hangsorok. Ezt követik az olyan klasszikus zenei színpadi műfajok, mint a szonáta, szimfónia, versenymű. Mivel ezek a tananyagtartalmak is – mint a hetedik osztályban bemutatott színpadi műfajok – zenetörténeti beállítottságúak, szintén kis történet vagy kérdések által vezethetők rá a tanulók, a műfaj felismerésére.

A versenymű, mint klasszikus zenei műfaj bemutatásának mozzanatai, nyolcadik osztály, első félévében:

A nyolcadik osztályos ének-zene óra is, a már jól megszokott előkészületek mozzanattal kezdődik, vagyis a tanulók és a tanár kölcsönös köszöntése után, sor kerül az esetleges hiányzók beírására.

A hangszálok bemelegítése érdekében, közösen elénekelünk néhány tanult dalt.

A rávezetés érdekében, a következő kérdést intézem a tanulókhöz: *Hogy nevezzük azt, amikor két csoport vagy akár két személy összeméri a tudását?* Válaszolnak, hogy vetélkedő vagy ki mit tud. Elmondom nekik, hogy a zenében is van olyan műfaj, ahol a hangszeres együttesek vagy szóló hangszerek, úgymond versenyeznek egymással. Ebből ered, a mai órán bemutatásra kerülő klasszikus zenei műfajnak is a neve.

A mai óra témája, tehát a versenymű. Felírom a címet a táblára, melyet a tanulók bemásolnak a füzetükbe. Ezután, akárcsak a többi műfajnál, közösen megbeszélve lejegyezzük a műfaj keletkezésének körülményeit, időpontját, jellegzetességeit.

A rögzítés mozzanatánál bemutatok egy-két zeneművet, melyből részleteket hallgatunk. A művek hallgatása közben, a tanulók meg kell figyeljék a bemutatott műfajra jellemző jellegzetességeket, egyedi vonásokat. Azt követően, következik a már jól bevált szólánc játék.

A szólánc játék végeztével, a tanulók kimennek a jól megérdemelt szünetre.

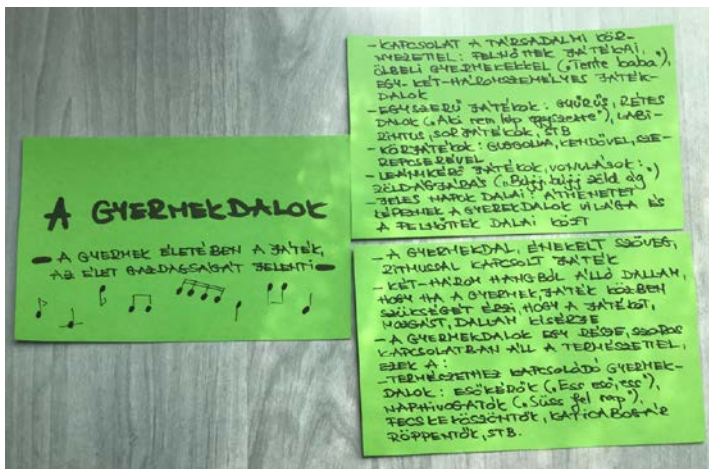
Összefoglalás

Amint azt tanulmányom elméleti részében bemutattam az iskolai zeneoktatásnak játékony hatása van a kognitív képességek fejlődésére, a téri orientációra, a logikus gondolkodásra, fejleszti a nyelvérzéket, a szépérzéket és a kreativitást és összességében pozitív hatást gyakorol a tanulók személyiségének fejlődésére. Ezért fontosnak tartottam olyan játékos módszereket bemutatni, amelyek segítségével érdekessé lehet tenni a zeneórát a diákok számára. Az V.–VIII. osztályos tantervből kiragadott egy-egy lecke segítségével példáztam ezeket, amelyekben részletesen leírtam az általam használt tevékenységek láncolatát.

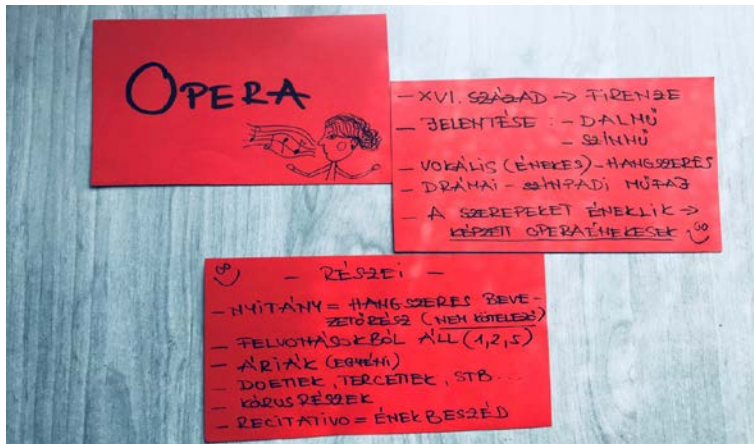
IRODALOMJEGYZÉK

- SZENIK, Ilona és PÉTER, Éva, 2010. *ÉNEK-ZENE módszertan*, Kolozsvári Egyetemi Kiadó, Kolozsvár.
- SZÜCS, Tímea, 2018. *Az alapfokú művészeti iskolák működése és társadalmi környezete*, Doktori disszertáció, Debreceni Egyetem.
- RÉFI, Zsuzsanna, 2013. *Ember Csaba: „Életmód a zenetanítás”*, [https://fidelio.hu/duart/2013/07/02/ember_csaba_eletmód_a_zenetanítás/](https://fidelio.hu/duart/2013/07/02/ember_csaba_eletmოდ_a_zenetanítás/), letöltés időpontja 2018.05.05. 19:35
- Szivárványzene, 2013. A zenetanulás fontossága, Liszt Ferenc Zeneiskola faliújságja, Kaposvár, <https://szivarvanyzene.wordpress.com/2013/05/30/a-zenetanulas-fontossaga/>, letöltés időpontja: 2018.05.10. 15:35

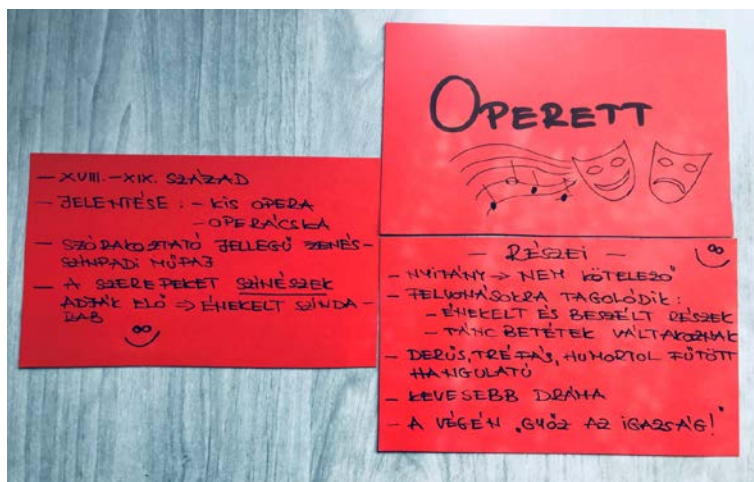
FÜGGELÉKEK

A gyermekdalok bemutatásánál használt okos-kártyák VI. osztály

A klasszikus zenei színhadi műfajok bemutatására szolgáló okos-kártyák,
VII. osztály

Az operett bemutatására szolgáló okos-kártyák, VII. osztály

ÉNEK-ZENEI KI MIT TUD ☺

VI. osztály

Csapat száma:

Dátum:

A diákok, csapatokra osztva, végzik a feladatokat (létszámtól függően 4-5 csapatban). A csapatok összetétele, közvetlenül a ki mit tud, kezdete előtt dől el, **sorsolás segítségével**. Minden csapat, **10 pontot kap hivatalból**, a többi **90-et neki kell összegyűjtenie**. A ki mit tud végén, a pontok összeadásából kapott eredményt, **jeggyé alakítjuk, mely bekerül a naplóba és az ellenőrzőbe**.

Feladatok (I. 10 pont, II. 20 pont, III. 20 pont, IV. 10 pont, V. 30 pont)

I. Magyarázd el a következő szavak jelentését: 1. HANGSÚLYELTOLÓDÁS, 2. KONTRATIMP, 3. RITMUSKÉPLET, 4. SZINKÓPA, 5. GYERMEKDAL

II. Ritmustapsolás: 8 darab ritmuskártya közül, minden csapat húz egyet, amit le kell tapsolnia!

III. A húzott feladatnak megfelelően, old meg a feladatokat:

1. Alkalomhoz kötött népdalok – mit jelent ez a kifejezés?
2. Hányféle stílusú népdal létezik? – válaszolj a kérdésre!
3. Két híres népdalgyűjtő zeneszerzőnk – halljuk a nevüket!
4. Dunántúli, Északi, Alföldi, Erdélyi, Moldvai – miért fontosak ezek a helységek?
5. Alkalomhoz nem kötött népdalok – mit jelent ez a kifejezés?

IV. Mutogasd el a következő gyermekdalokat a csapatod többi tagjának:

- körjátékok: „Nyuszi ül a fűben”
- természethez kapcsolódó: „Süss fel nap”
- egyszerű játékdalok: „Aki nem lép egyszerre”
- egy-két-háromszemélyes játékdalok: „Csíp-csíp csóka”
- ölbeli gyermekdalok: „Tente-baba”

V. Zenefelismerés: minden csapat 3 dalt fog hallani, melyet miután felismer, leírja a címét, majd be kell sorolnia a tanult népdalok vagy gyermekdalok csoportjának valamelyikébe!

Népdal címe + csoport: 1.

- 2.
- 3.

ÉNEK-ZENEI KI MIT TUD ☺

VII. osztály

Csapat száma:

Dátum:

A diákok, csapatokra osztva, végzik a feladatokat (létszámtól függően 4-5 csapatban). A csapatok összetétele, közvetlenül a ki mit tud, kezdete előtt dől el, sorsolás segítségével. Minden csapat, **10 pontot kap hivatalból**, a többi **90-et neki kell összegyűjtenie**. A ki mit tud végén, a pontok összeadásából kapott eredményt, **jeggyé alakítjuk, mely bekerül a naplóba és az ellenőrzőbe.**

Feladatok (I. 10 pont, II. 30 pont, III. 20 pont, IV. 10 pont, V. 20 pont)

I. Magyarázd meg a következő szavak jelentését: **1. NYITÁNY, 2. FELVONÁS, 3. ÁRIA, 4. DUETT, 5. BALETT**

II. Irj minél több jellemzőt a két alábbi műfajra, **egy perc alatt!**

OPERA

OPERETT

III. Zenefelismerés! **Hallgasd meg a zenei példákat, majd határozd meg, hogy a tanult énekes színpadi műfajok melyikébe tartozik, és a műfajon belül minek nevezzük!**

műfaj + meghatározás:

IV. **Opera, operett vagy balett?** A csapatok, a művek címe alapján, meg kell határozzák a műfaját! Minden csapat egy művet húz, a következők közül: **1. Csárdáskirálynő, 2. Figaro házassága, 3. Hattyúk tava, 4. Nabucco, 5. Diótörő**

mű címe + műfaja:

V. Mutogasd el a következő szavakat, úgy, hogy a csapatod kitalálja azt (minden csapat 2 szót kap): **1. NYITÁNY, 2. DUETT, 3. KÓRUS, 4. SZINÉSZ, 5. OPERAÉNEKES, 6. KARMESTER, 7. BALETT, 8. ÁRIA**

A Somosdi Általános Iskola V. osztályos diákjai, az ének zenei ki-mit tud egyik feladatának megoldása közben

